

CHRONIQUES STRASBOURGEOISES

Bas van Bockel, Lize Glas & Jerfi Uzman *

Wie aan Straatsburg en de mensenrechten denkt, denkt aan de jurisprudentie van het EHRM. Er gebeurt echter meer mensenrechtelijks in Straatsburg. In deze kroniek wordt verslag gedaan van activiteiten, beslissingen, aanbevelingen en standpunten van alle andere organen die zich binnen het raamwerk van de Raad van Europa bezighouden met mensenrechtenkwesities.

Navigator van Wolters Kluwer | NTM-NJCM Bull. 2018/14

Wordt 2018 het jaar van ‘the threat from within’?

2017 is op zijn zachtst gezegd een uitdagend jaar geweest voor de onderwerpen waar de Raad van Europa zich sterk voor maakt, en velen zullen de bladzijde ‘2017’ met een zucht hebben omgedraaid. Dat zal zeker gelden voor de vele duizenden vluchtelingen, waaronder opvallend veel kinderen die het zonder de begeleiding van volwassenen moeten stellen, die nog steeds op diverse plekken in Europa onder erbarmelijke omstandigheden verblijven of zelfs worden gedetineerd.¹ De Parlementaire Assemblee wijdde er op 18 december, de Internationale Migranten-dag, een uitgebreide verklaring aan. De korte conclusie is dat er voor het overgrote merendeel van migranten in 2017 bijzonder weinig is verbeterd, en dat is geen compliment aan het adres van de betrokken Europese staten – of aan dat van de EU. De Belgische migratierapporteur Petra de Sutter van de Assemblee sprak van ‘a crying shame’.

Op andere punten lijkt zich langzaam een verschuiving af te tekenen. Dat is helaas niet alleen goed, maar ook slecht nieuws. Het goede nieuws: ten opzichte van deze zelfde *chroniques* vorig jaar lijkt de schier eindeloze stroom terroristische aanslagen inmiddels een klein beetje op te drogen. Maar dat is nog maar een momentopname, en de dreiging die uitgaat van politici en regeringen van verschillende staten waaronder enkele lidstaten van de Raad van Europa – en daarmee in zekere zin *the threat from within* dus – lijkt juist toe te nemen. Zo zijn daar Turkije en Rusland die steeds minder oren lijken te hebben naar de signalen vanuit de Raad van Europa, de kwestie Mammadov en Azerbeidzjan, en de ontwikkelingen in Roemenië en Polen waar de rechterlijke macht – en daarmee de rechtstaat – steeds meer onder druk komen te staan. Ook wil Denemarken, voorzitter van het Comité van Ministers, het EHRM weer eens hervormen – en uiteraard niet met als doel om het meer slagkracht te geven. Dan hebben we het nog niet eens over de immer precaire situatie in het Midden-Oosten, en over de huiveringwekkende woorden van Beatrice Fihn, leider van de Internationale Campagne tegen Nucleaire Wapens (ICAN). Zij zei onlangs tijdens een speech in Oslo dat we slechts ‘een driftbui verwijderd zijn van een nucleaire catastrofe’. En daarmee doelde ze niet alleen op het temperament van de

■ Mr. dr. W.B. van Bockel, mr. dr. L.R. Glas en mr. dr. J. Uzman zijn alle drie redacteur van dit tijdschrift en universitair docenten bij, respectievelijk, de Universiteit Utrecht, de Radboud Universiteit Nijmegen en de Universiteit Leiden.

1 Zie hierover: Doris Fiala (Zwitserland, ALDE), General Rapporteur of the Parliamentary Campaign to End Immigration Detention of Children: ‘Too many migrant children are still being detained in unacceptable conditions’: *Raad van Europa* 18 december 2017, assembly.coe.int.

zittende Amerikaanse president. Er zijn meerdere politieke leiders uit zulk hout gesneden, en dat is voor de mensenrechten zelden goed nieuws. Kortom: welkom bij de chroniques van 2018!

Rusland houdt de geldkraan dicht en Turkije draait de geldkraan terug

In onze vorige *chroniques* beschreven wij al het besluit van Rusland om zijn bijdrage aan het budget van de Raad van Europa op te schorten totdat de Russische delegatie van de Assemblée zijn stemrecht terugkrijgt. Secretaris Generaal Jagland heeft, volgens een stuk in de *Financial Times*, een rondgang gemaakt langs de Europese hoofdsteden om hen te waarschuwen dat Moskou mogelijk vertrekt uit de Raad van Europa wanneer het zijn stemrecht niet terugkrijgt.² In een interview met diezelfde krant benadrukt de Secretaris Generaal dat dit vooral slecht nieuws zou zijn voor de 140 miljoen Russen. Jagland ontkent dat Moskou met vertrek zou hebben bedreigd in een gesprek met hem. Hij zegt vooral te willen aansturen op een dialoog. Die dialoog heeft inmiddels plaatsgevonden: op 14 december spraken vertegenwoordigers van de Assemblée met leden van het Russische parlement. Volgens de president van de Assemblée konden zij in ieder geval overeenstemming bereiken over de noodzaak om te blijven praten.³

Met Rusland is de Raad van Europa al één van de zes hoofdbetalers kwijt. In november kwam daar nog een financiële aderlating bij. Turkije kondigde aan dat het niet langer wil deelnemen aan deze groep waartoe het behoorde sinds 2016. Nu blijven Frankrijk, Duitsland, Italië en het Verenigd Koninkrijk alleen achter als 'hoofdsponsors'. Volgens de *Hürriyet Daily News* doet Turkije een stap terug omdat de Assemblée de 2017 Václav Havel mensenrechtenprijs heeft uitgereikt aan Murat Arslan,⁴ de voormalige voorzitter van een vereniging voor rechters en officieren van justitie. Deze ex-rechter wordt nu verdacht van betrokkenheid bij de Gülenbeweging (die verantwoordelijk wordt gehouden voor de coup). De *Financial Times* meent dat de reden voor het besluit van Turkije breder is en te maken heeft met de bemoeienis van verschillende Raad van Europa-organen met de arrestaties die plaatsvonden na de coup.⁵ Jagland heeft zich ook over dit dossier ontfermd en Ankara opgeroepen om het besluit te herzien.

Comité van Ministers: Deense dialoog

Na een half jaar is het alweer zo ver: de voorzittershamer van het Comité van Ministers is overgegaan, ditmaal van Tsjechië op Denemarken. De presentatie van de Deense prioriteiten bevestigde de geruchten: Denemarken wil onder andere het EHRM (alweer) hervormen. Het wil nieuwe manieren vinden om ervoor te zorgen dat er een sterkere dialoog plaatsvindt over de interpretatie van het EHRM, inclusief het beginsel van subsidiariteit en de *margin of appreciation*. Denemarken lijkt vooral aanstoot te nemen aan de dynamische interpretatie van het EVRM, waardoor het EHRM 'through its judgments, increasingly has influence on policy areas of critical

2 N. Buckley, 'Russia tests Council of Europe in push to regain vote', *Financial Times* 26 november 2017, ft.com.

3 PACE, "'Open and honest dialogue with Russian parliamentarians", PACE President reports', *Raad van Europa* 15 december 2017, assembly.coe.int.

4 *Hürriyet Daily News*, 'Turkey no longer major Council of Europe donor', 9 november 2017, hurriyetdailynews.com.

5 N. Buckley, 'Russia tests Council of Europe in push to regain vote', *Financial Times* 26 november 2017, ft.com.

importance to member States and their populations'.⁶ De dialoog moet plaatsvinden tussen de lidstaten, nationale hoven, het EHRM en *civil society*.

In november organiseerde Denemarken alvast een *High-Level Expert Conference* om over de toekomst van het Hof te brainstormen. Dit proces moet leiden tot een politieke verklaring in april 2018, een 'Kopenhagen Verklaring' (als de conferentie daar plaatsvindt). De Deense minister van Justitie leek het publiek op de conferentie gerust te willen stellen: het systeem hoeft niet in zijn geheel op de schop, de onafhankelijkheid van het Hof blijft gewaarborgd en zijn uitspraken bindend. Wat wil Denemarken dan wel? Het wil manieren vinden om beter te kunnen communiceren met het Hof binnen het bestaande raamwerk. Dat is natuurlijk nog steeds redelijk vaag. De minister noemde eigenlijk maar één concreet idee, namelijk meer interventies door staten. Voor meer details zullen we dus tot april 2018 moeten wachten.

Dat de staten meer kunnen interveniëren heeft een van de chroniqueurs ook al eens geopperd, want zij interveniëren nauwelijks, in 59 uitspraken in totaal tot en met 15 juni 2016. Dat is weinig in vergelijking met het aantal uitspraken dat het Hof heeft gedaan sinds de mogelijkheid tot interveniëren bestaat (1982) en in vergelijking met het aantal interventies van ngo's. Het is ons niet duidelijk waarom Denemarken het idee van meer interventies koppelt aan het hervormen van het Hof. Het kan dit plan nu meteen al uitvoeren zonder iets aan het Hof te hoeven veranderen. Voor Denemarken is er trouwens veel ruimte voor verbetering: voor de zojuist aangehaalde datum had het nog maar één keer geïnterveneerd.⁷

Het Comité van Ministers gaat soms nucleair ...

Een ander bericht uit de vorige *chroniques* kreeg ook een staartje. Eerder instrueerde het Comité van Ministers zijn Secretariaat al om een ontwerp interim-resolutie op te stellen waarin Azerbeidzjan formeel op de hoogte wordt gesteld van zijn intentie om een inbreukprocedure te starten in de zaak *Mammadov t. Azerbeidzjan*. Mammadov werd gearresteerd, volgens Azerbeidzjan omdat hij de openbare order had verstoord, volgens het Hof om hem het zwijgen op te leggen – Mammadov is een prominent oppositiepoliticus. Op zijn bijeenkomst in december nam het Comité deze interim-resolutie aan en was het dus voldoende verenigd om dit besluit met de vereiste twee-derde meerderheid aan te nemen. Het is de eerste keer dat het Comité een dergelijk besluit neemt sinds het de inbreukbevoegdheid kreeg in juni 2010.⁸ Zoals de regels van het Comité vereisen (regel 11, derde lid), bevat de interim-resolutie ook de zienswijze van Azerbeidzjan. Azerbeidzjan is zich van geen kwaad bewust: als er al problemen waren, dan hebben de nationale rechters die reeds geredieerd. Bovendien heeft het Hof niet bevolen dat het Mammadov moest vrijlaten en valt het besluit om dit al dan niet te doen dus binnen de discretie die een staat toekomt bij de tenuitvoerlegging van een uitspraak, aldus Azerbeidzjan. Het is nu wachten op de Grote Kamer-uitspraak over de vraag of Azerbeidzjan de verplichting

6 Comité van Ministers, 'Priorities of the Danish Chairmanship of the Committee of Ministers of the Council of Europe (15 November 2017-18 May 2018)', CM/Inf(2017)22, 13 november 2017.

7 L.R. Glas, 'State Third-party Interventions before the European Court of Human Rights. The "What" and "How" of Intervening', *European Journal of Human Rights* 2016, afl. 5, p. 539-560.

8 Zie voor een vergelijkbare en uitgebreide bespreking van hetzelfde nieuws: L.R. Glas, 'The Committee of Ministers goes nuclear: infringement proceedings against Azerbaijan in the case of Ilgar Mammadov', *Strasbourg Observers* 20 december 2017, strasbourgobservers.com.

tot tenuitvoerlegging van een uitspraak heeft geschonden.⁹ Vervolgens is het de vraag welke stappen het Comité zal zetten wanneer het Hof zo'n schending vindt. Omdat het de inbreuk-procedure al heeft gebruikt zijn de enige twee zwaardere middelen die het Comité van Ministers nog kan inzetten Azerbeidzjan het stemrecht ontnemen en het land uit de Raad van Europa zetten.¹⁰

... maar legt de ruzie met het Verenigd Koninkrijk bij

Op een geheel ander dossier valt goed nieuws te melden. Het Verenigd Koninkrijk, dat al jaren met de Raad van Europa kibbelde over het kiesrecht voor gedetineerden, liet dit najaar weten dat men een compromis in de maak had. Het voorstel is inmiddels door het Comité met beide handen aangegrepen: een duidelijk signaal van *détente*. Het lijkt er op dat de Britse regering, die de handen vol heeft aan de Brusselse en binnenlandse Brexitperikelen, inzet op depolitisering. Een thema dat het afgelopen decennium consequent werd neergezet als een principiële *clash* tussen het Straatsburgse monster en de Britse wetgever, wordt nu buiten het parlement om geregeld. In plaats van wijzigingswetgeving te initiëren – iets dat de Britse regering lang pertinent weigerde te doen – wordt nu voorgesteld om de kwestie via de plooiën van het beleid te regelen.¹¹ De Britse regering benadrukt in de communicatie met het Comité dat detentie in het VK niet lichtvaardig wordt opgelegd. Alleen voor de ernstigste vergrijpen zit men ook daadwerkelijk in de gevangenis. Bovendien worden gedetineerden geregeld vervroegd vrijgelaten, met proefverlof gestuurd of mogen zij hun detentie thuis uitzitten. De beleidswijziging houdt in dat veroordeelden in al die gevallen voortaan mogen stemmen. Met andere woorden: iedereen die weliswaar *formeel* tot een vrijheidsstraf is veroordeeld, maar die – om welke reden dan ook – niet in de cel zit *ten tijde van de verkiezingen*, mag van zijn of haar stemrecht gebruik maken. Ook liet de Britse regering weten dat voor mensen die een korte periode in de gevangenis zitten vanwege het niet voldoen van een boete of vanwege *contempt of court*, een regeling zal worden getroffen. In sommige gevallen vergt dat een wijziging van de beleidsregels, in andere gevallen enkel voorlichting voor de betrokken gedetineerden. Voorts zullen Britse rechters explicieter dan zij dat reeds deden, het verlies van kiesrecht meewegen bij de beslissing om een gevangenisstraf op te leggen. Het Comité ontving het actieplan, zoals gezegd, met open armen.¹² Niets over de toch heel concrete eerdere Straatsburgse eis dat de regering een wetsvoorstel tot wijziging van de relevante kieswetgeving moest indienen. In tegendeel. Het Comité wrijft zich in de handen, spreekt van *satisfaction* en onderstreept nog maar eens de uitgebreide *margin of appreciation* die de staten hebben bij het implementeren van Straatsburgse oordelen. Opvallend is dat men daarbij expliciet verwijst naar het arrest *Greens & M.T.*¹³ Daar zou het Hof ook al iets over die enorme *margin* hebben opgemerkt. Dat is juist, zoals het evenzeer juist is dat het Hof in die zaak nu juist een termijn stelde voor een wetsvoorstel dat er nooit gekomen is. Het zegt

9 Artikel 46 lid 1 EVRM.

10 Zie artikelen 3 en 5 van het Statuut van de Raad van Europa.

11 Zie het actieplan dat de Britse regering het Comité op 2 november 2017 stuurde (no. DH-DD(2017)1229).

12 Notulen van de 1302de vergadering van 5-7 december 2017. Zie tevens: 'Council of Europe accepts UK compromise on prisoner voting rights', *The Guardian*, 7 december 2017.

13 EHRM 23 november 2010, 60041/08 en 60054/08 (*Greens en M.T./Verenigd Koninkrijk*).

iets over de macht van de feiten: dit was vermoedelijk het hoogst haalbare. Er gaat iets veranderen in Londen, en de Britten blijven voorlopig lid van de Straatsburgse familie. Dat was misschien wel meer dan men in Straatsburg ooit nog had verwacht.

Ook GRECO zet een uitzonderlijk middel in

De Groep van Staten tegen Corruptie (GRECO) besloot op een bijeenkomst die plaats vond van 4 tot en met 8 december om *ad hoc* en urgente evaluaties uit te voeren van Roemeense en Poolse wetsvoorstellen. Het Roemeense wetsvoorstel betreft de rechtelijke macht en de twee Poolse wetsvoorstellen gaan over de reorganisatie van het Hooggerechtshof en de Nationale Raad van de Rechtspraak. Deze wetsvoorstellen liggen onder een internationaal vergrootglas omdat zij zouden leiden tot ondermijning van de rechtelijke macht en de strijd tegen corruptie in gevaar zouden brengen. Dit is de eerste keer dat GRECO gebruikt maakt van de mogelijkheid om een *ad hoc*-procedure te starten. Het mag deze procedure alleen gebruiken in uitzonderlijke omstandigheden, namelijk wanneer een institutionele hervorming, wetsvoorstel of procedurele verandering kan resulteren in een serieuze schending van een Straatsburgse anti-corruptie standaard.¹⁴ GRECO zal de evaluatie uitvoeren in de eerste twee maanden van 2018 en de rapporten aannemen op zijn bijeenkomst in maart 2018. Voor het Poolse wetsvoorstel zal het rapport mosterd na de maaltijd zijn: het Poolse Hoogerhuis nam de wetten aan op 15 december 2018. Dit zijn dezelfde omstreden wetten als die waarom de EU nu de – ook nog niet eerder gebruikte – artikel 7-procedure in werking heeft gezet.

Van 47 naar 48?

De Raad van Europa bestaat al meer dan tien jaar uit 47 staten sinds Montenegro als laatste nieuwe lidstaat toetrad in 2007. Kosovo wil daarin verandering brengen – een welkome afleiding van staten zoals Azerbeidzjan, Rusland, Turkije en Polen die de organisatie ondermijnen door aanbevelingen van de verschillende Straatsburgse organisaties in de wind te slaan. De Kosovaarse vicepremier heeft aangekondigd dat hij in januari 2018 een aanvraag zal indienen voor lidmaatschap en dat het lidmaatschap binnen twee jaar geregeld kan zijn.¹⁵

Het Comité van Ministers kan een Europese staat uitnodigen om lid te worden van de organisatie wanneer die staat het volgende kan en wil erkennen: ‘de heerschappij van het recht, alsmede het beginsel, krachtens hetwelk een ieder, die onder zijn rechtsmacht is gesteld, de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden behoort te kunnen genieten’. Daarnaast moet de staat meewerken aan de verwezenlijking van het doel van de organisatie.¹⁶ Een uitnodiging tot lidmaatschap moet met een twee-derde meerderheid worden aangenomen en dus met 32 stemmen voor.¹⁷ De *Kosovothanksyou*-teller, die bijhoudt hoeveel staten Kosovo hebben erkend,

¹⁴ Regel 34 van de het Procedurereglement van GRECO.

¹⁵ *Gazeta Express*, ‘Kosovo’s bid for Council of Europe membership in January 2018, says DPM Hoxhaj’, 15 December 2017, gazetaexpress.com.

¹⁶ Artikel 3 en 4 van het Statuut van de Raad van Europa.

¹⁷ Artikel 20 lid c van het Statuut van de Raad van Europa.

staat op 34 Raad van Europa-lidstaten.¹⁸ Deze 34 staten zouden Kosovo dus kunnen uitnodigen als lid. Nog afgezien van de vraag of Kosovo aan de vereisten voor lidmaatschap voldoet, is het de vraag of alle 33 staten voor lidmaatschap zouden zijn omdat toetreding ongetwijfeld tot nog meer spanningen in de organisatie zal leiden, vooral met Servië, maar ook met Rusland bijvoorbeeld.

Zwart geld, Moneypenny, en ... het Vaticaan?

Soms doet de berichtgeving van de Raad van Europa een beetje denken aan een James Bond, of aan een thriller van Dan Brown, of een beetje van allebei. Zo is daar MONEYVAL. Geen organisatie die wordt bestuurd door een supercrimineel met Perzische kat op de arm zoals de naam wellicht doet vermoeden, maar het 'Committee of Experts on the Evaluation of Anti-Money Laundering Measures and the Financing of Terrorism'. Hoe je van daar tot het acronym MONEYVAL komt? Uw chroniqueurs weten het ook niet, maar het spreekt wel tot de verbeelding. MONEYVAL is een onafhankelijk permanent lichaam binnen de Raad van Europa dat zich bezig houdt met het 'monitoren' van de implementatie en handhaving van internationale standaarden ter bestrijding van witwassen en het financieren van terroristische organisaties. Ook enkele staten die geen lid zijn van de Raad van Europa hebben zich aangesloten bij MONEYVAL zoals (onder meer) Israël, De Heilige Stoel met inbegrip van Vaticaanstad, en Gibraltar. Als je aan witwaspraktijken denkt denk je misschien niet gelijk aan het Sint Pieterplein in Rome, maar in Vaticaanstad zijn bijvoorbeeld 46 liefdadige instellingen gevestigd die een aantrekkelijk doelwit kunnen vormen voor witwassers. Daarbij komt dat transparantie van oudsher niet een van de sterkste punten is van de kerkelijke organisatie, en ook dat kan witwassers in de kaart spelen. MONEYVAL deed daarom in 2012 aanbevelingen hoe de bestrijding van witwaspraktijken kan worden versterkt, en evalueerde in verschillende rondes hoe de daaruit voortvloeiende aanbevelingen door de Heilige Stoel worden geïmplementeerd. Volgens het derde evaluatierapport, dat kort voor de jaarwisseling verscheen, is er op allerlei fronten vooruitgang geboekt. Paus Franciscus kwam bovendien zelf in actie, en maakte transparantie en het bestrijden van witwaspraktijken tot speerpunten van zijn pontificaat. Toch is er nog ruimte voor verbetering. Zo constateerde MONEYVAL dat in geen enkel geval waarin er daadwerkelijk witwaspraktijken werden geconstateerd door de Vaticaanse autoriteit, er ook werd overgegaan tot strafvervolgning onder het kerkelijke strafrecht. Opvallend detail is dat het rapport na enige tijd niet meer beschikbaar was via de website van MONEYVAL, maar dat kan natuurlijk een technisch probleem zijn. In 2019 volgt in ieder geval een nieuwe, grondige evaluatieronde.

Wintersessie van de Parlementaire Assemblée

Van 22 tot en met 26 januari zal de wintersessie van de Parlementaire Assemblée plaatsvinden. Het belooft een spannende sessie te worden! Zo zal er, naar aanleiding van de diverse ontwikkelingen (waaronder ongetwijfeld de Amerikaanse beslissing om hun ambassade naar West-

¹⁸ Zie de website www.kosovothanksyou.com. Deze staten hebben Kosovo *niet* erkend: Armenië, Azerbeidzjan, Bosnië Herzegovina, Cyprus, Georgië, Griekenland, Moldavië, Roemenië, Rusland, Servië, Slowakije, Spanje en Oekraïne.

Jeruzalem te verkassen) een spoeddebat worden gehouden over de Israëlisch-Palestijnse kwestie. Daarnaast gaat de aandacht natuurlijk uit naar de verkiezing van een nieuwe president, nadat de in opspraak geraakte Pedro Agramunt in oktober van het afgelopen jaar de handdoek in de ring gooide. De kandidaten zijn de Cypriotische Stella Kyriakides (EPP/CD) die na het aftreden van Agramunt al werd verkozen tot president en dat dus blijft tot aan de stemming in januari, en de vele malen gedecoreerde Litouwse taalkundige Emanuelis Zingeris (eveneens EPP/CD) die voorheen onder meer directeur van het Litouws-joodse museum was. Kyriakides zou de derde vrouwelijke president zijn, als zij wordt (her)verkozen.

Naast een nieuwe president zal ook een nieuwe Human Rights Commissioner, én een nieuwe Spaanse rechter in het EHRM worden verkozen. Voor die laatste functie zijn drie sterke kandidaten naar voren geschoven: María Elósegui Ichaso is een bekende Spaanse hoogleraar rechtsfilosofie, José Martín y Pérez de Nanclares een hoogleraar internationaal publiekrecht, en Francisco de Asís Pérez de los Cobos Orihuel rechter en voorzitter van het Spaanse constitutionele Hof. Die zal het dus onlangs nog druk gehad hebben met het Catalaanse referendum... In het communiqué van de Secretaris-Generaal waarin de kandidaten worden gepresenteerd worden er nog allerlei vriendelijke dingen gezegd over de proefschriften die de kandidaten alle drie (ooit) nog hebben geschreven. Waar zo'n academisch werkstuk al niet goed voor is...

President Kyriakides veroordeelt de terroristische aanslag op een moskee in de noordelijke Sinai

In korte bewoordingen veroordeelde de president van de Parlementaire Assemblee, Stella Kyriakides, de terroristische aanslag op een moskee in de noordelijke Sinai waarbij maar liefst 155 mensen omkwamen. De aanslag is een van de grootste van 2017 in termen van aantallen slachtoffers, maar kwam hier te lande amper in het nieuws. Maar goed dus, dat deze desondanks niet aan de aandacht van de president is ontsnapt.

... en Gianni Buquicchio wordt opnieuw verkozen tot president van de Venice Commission

Het mag wellicht geen verbazing wekken, maar verdient wel vermelding: Gianni Buquicchio (spreek uit: 'Boek-koe-wiek-kio', en dus *niet* 'Boekwoe-i-tsji-o) is voor de vierde opeenvolgende keer verkozen tot president van de *European Commission for Democracy through Law*, oftewel de Venice Commission. Hij is al sinds 2009 president, en blijft dit voorlopig dus nog. En dat is uiteraard, naast een vermelding, ook een felicitatie waard!

Naar een Europese Conventie voor Advocaten

Advocaten in ons landje hebben het al met al zo slecht nog niet. Het kan natuurlijk helemaal mis gaan, maar dan moet je het ook wel heel erg bont maken. En zelfs dan kan een gewezen strafpleiter nog aan de slag als televisiepersoonlijkheid, spreekcoach, auteur van misdaadroman-netjes, of uiteindelijk misschien wel als spreekstalmeester in een reizend circus.

In sommige andere landen is dat wel anders. Volgens de Committee on Legal Affairs and Human Rights worden advocaten in veel lidstaten van de Raad van Europa geregeld het slachtoffer van ernstige vormen van fysiek geweld en bedreiging, tot en met moord aan toe. Het Comité pleit daarom voor een 'Europese Conventie voor Advocaten', waardoor de beroepsgroep beter beschermd moet worden. Ook zou er een waarschuwingsmechanisme moeten komen dat vergelijkbaar is met het (reeds bestaande) 'Platform to promote the protection of journalism and the safety of journalists'. Dit moet het mogelijk maken om ontwikkelingen waardoor de veiligheid, integriteit en onafhankelijk van de juridische beroepsgroep in het gedrang komen in een vroeg stadium te signaleren en aan de kaak te stellen. De Belgische rapporteur Sabien Lahaye-Batthe bood een concept-rapport met die strekking aan op 12 december, dat door het Comité unaniem werd aangenomen.¹⁹

Databescherming: *critical update (soon) available, of kernel panic?*

De EU databeschermingsverordening vormt op dit ogenblik ongetwijfeld de belangrijkste ontwikkeling op het terrein van de bescherming van persoonsgegevens. Voor de Raad van Europa, die destijds (in 1981) een pioniersrol kreeg door het tot stand brengen van het databeschermingsverdrag (vaak aangeduid als 'Convention 108') moet deze dan ook aanleiding vormen voor een 'critical update'. Zo'n update was trouwens ook gezien de technologische ontwikkelingen sinds 1981 al lange tijd hard nodig. Voorbij zijn immers de tijden dat de een cola en chips ging halen terwijl de ander geduldig een leuk spelletje intikte op het toetsenbord van een Sinclair ZX Spectrum. Dataverkeer speelt inmiddels een veel grotere rol in ons leven dan we toen wellicht ooit hadden kunnen bevroeden, en het belang van de bescherming van persoonsgegevens is navenant toegenomen. Rapporteur Raphaël Comté (Zwitserland, ALDE) presenteerde daarom voor de *Committee on Legal Affairs and Human Rights* een nieuw ontwerp-protocol bij het databeschermingsverdrag. De rapporteur concludeert echter niet dat dit ontwerp rijp is om te worden aangenomen, maar veeleer dat er zo lang over verschillende controversiële punten is gepraat in het Comité van Ministers en de meningen over die punten nog steeds zo sterk verdeeld zijn, dat het misschien zaak is om maar van het hele protocol af te zien en zo snel mogelijk tot een nieuw databeschermingsverdrag te komen. Aangezien de EU databeschermingsverordening al in mei van dit jaar van kracht wordt, concludeert de rapporteur dat het intussen een (inmiddels vrijwel zeker verloren) race tegen de klok is geworden. Wordt vervolgd...

19 PACE Provisional report, 'The case for drafting a European Convention on the profession of lawyer', *Raad van Europa* 12 december 2017, assembly.coe.int.